

2021
— 2025

**AANZET TOT
MEERJARENPLAN**

Henric Van Veldeke is de eerste bij naam gekende literaire auteur uit ons taalgebied. Laat de literatuur groeien en bloeien, zegt hij eigenlijk in dit gedicht. De hertaling van Elvis Peeters, pseudoniem voor het auteurscollectief Laurentius Verlooy en Nicole Van Bael, illustreert de diversiteit waar Literatuur Vlaanderen voor gaat in dit meerjarenplan: van traditie en erfgoed tot hedendaagse teksten en innovatie. Elvis Peeters hertaalde Van Veldekes minnegedichten, maar creëerde ook een literair filmconcert, een cd met gezongen versies en een heuse roadmovie.

Henric Van Veldeke, Ik bid de liefde. 33 minnedichten
Hertaald door Elvis Peeters. Antwerpen 2016, Uitgeverij Vrijdag

XXIV

Der schoene sumer gêt uns an,
des ist vil manic vogel blîde,
wan si vröwent sich ze strîte
die schoenen zît vil wol enpfân.
Jârlanc ist rehte, daz der har
winke dem vil süezen winde.
ich bin worden gewar
niuwes loubes an der linde.

Henric Van Veldeke, 12e eeuw

XXIV

De mooie zomer valt ons toe,
dus gaan nu vele vogels fluiten,
ze gaan zich om het meest te buiten
die mooie tijd te roemen. Hoe!
Nu past geen ijzig waaien, maar
weldaad van de zoetere winden.
Ik merk het zonneklaar:
nieuw fris lover aan de linden.

Elvis Peeters, 2016

**1. INLEIDING:
EEN GEZOND LITERAIR VELD LATEN BLOEIEN** **4**

2. DE PLANNEN **9**

Leesbevordering: een speerpunt **10**

Internationale ambitie **13**

Literaire innovatie **16**

Talentontwikkeling **18**

Uitdagingen voor landschapszorg in de letteren **20**

Digitalisering en onderzoek

Diversiteit en inclusie

Versterking van het boekenvak

Infrastructuur

3. DE CIJFERS **26**

Auteurs, de bron van creatie **28**

Wat doen we al voor auteurs?

Nieuw beleid voor auteurs?

Vertalers, de deur naar de wereld **34**

Wat doen we al voor vertalers?

Nieuw beleid voor vertalers?

Uitgevers, verzorgers van een rijk boekenaanbod **38**

Wat doen we al voor uitgevers?

Nieuw beleid voor uitgevers?

Organisatoren, de brug tussen auteur en lezer **42**

Wat doen we al voor organisatoren?

Nieuw beleid voor organisatoren?

En verder **49**

Internationale ambitie

Digitalisering en onderzoek

Infrastructuur

In een oogopslag **53**

COLOFON **55**

INLEIDING

1

“Een gezond literair veld laten bloeien”

Dit is een plan voor een ambitieuze toekomst voor het letterenveld in Vlaanderen. Een plan dat Literatuur Vlaanderen schreef als voorbereiding op de beheersovereenkomst die we in de loop van 2020 met Vlaams minister van Cultuur Jan Jambon afsluiten voor de komende vijf jaar. Een plan waarin we pleiten voor beter, diverser en breder. Niet roekeloos en in alle richtingen, maar weloverwogen en met een duidelijke focus. Voor een internationale promotie van literatuur waarbij Literatuur Vlaanderen als volwaardige partner naast het Nederlands Letterenfonds kan staan; voor een actieplan leesbevordering gedragen door Cultuur én Onderwijs, Welzijn en Innovatie; voor de ontwikkeling van beloftevol talent én voor de ondersteuning van auteurs die al wat verder staan in hun carrière; voor literatuur binnen én buiten het boek; voor een inclusieve reflex die gaandeweg vanzelfsprekend kan worden en voor een financieel gezond literair middenveld dat de zonet benoemde uitdagingen mee kan aanpakken.

Onze missie

Literatuur Vlaanderen ondersteunt de letterensector in Vlaanderen met subsidies voor auteurs, vertalers, uitgevers en organisatoren. Daarnaast speelt Literatuur Vlaanderen een belangrijke rol in het bijeenbrengen van de verschillende spelers in de boekensector en hechten we veel belang aan het (samen) werken aan een rijk en divers literair landschap met een ruim en inclusief boekenaanbod.

Literatuur Vlaanderen bestaat 20 jaar. We zijn van een louter subsidieorgaan uitgegroeid tot een spin in het literaire web, tot de organisator en katalysator van een geïntegreerd letterenbeleid, tot een professionele en efficiënte organisatie die midden in de sector én de maatschappij staat. Niets is nog hetzelfde als 20 jaar geleden, ook Literatuur Vlaanderen niet. De wereld staat niet stil, en Literatuur Vlaanderen moet en wil mee. Daarom lichtte het team onze werking van a tot z door en onderzocht het wat beter kan, waar onze aanpak diverser moet zijn en waar we breder op moeten inzetten.

We toetsten onze ideeën, opvattingen en bedenkingen af bij de letteren- en boekensector. Die nodigden we uit voor een gezamenlijke brainstorm eind januari 2020. Nadien organiseerden we met spelers uit het veld (ook uit Nederland) nog enkele focussessies over beleidslijnen die in deze tekst naar voren worden geschoven. We keken eveneens over andere grenzen en vroegen input aan partners in andere culturele sectoren. Daarnaast voerden we individuele gesprekken met tal van organisaties om te polsen naar de noden en prioriteiten voor hun werking en bij hun achterban.

Literatuur staat ook niet los van het ruimere cultuurbeleid. Het is daarom bemoedigend dat de speerpunten die we met de hele sector bepaalden voor het toekomstige beleid van Literatuur Vlaanderen ook in de Strategische Visienota Kunsten van minister Jambon een plaats krijgen.

De letterensector

Het literaire veld in Vlaanderen staat achter deze beleidstekst. Dat maken we graag concreet doorheen dit plan, door enkele cruciale spelers en partners aan het woord te laten.

Het resultaat is een doortimmerd plan dat kansen wil geven aan talent om zich te ontwikkelen, ook buiten het papieren boek, en aan makers met innovatieve en verbindende ideeën. Literatuur Vlaanderen ondersteunt de hele keten, van auteur tot lezer, en erkent daarin de positie van de kunstenaar-auteurs¹ als hoeksteen van het literaire ecosysteem. We willen hen begeleiden en ondersteunen in hun cultureel en internationaal ondernemerschap, en zullen artistieke excellentie aanmoedigen en honoreren.

De kracht van literatuur is niet te onderschatten, en het is dan ook belangrijk om kinderen zo vroeg mogelijk te laten proeven en genieten van verhalen. Die verhalen hebben een bewezen positief effect op hun ontwikkeling als lezer, als leerling en als mens. Het zal niet verbazen dat in dit meerjarenplan gepleit wordt voor de verdere uitbouw van een beleidsdomeinoverschrijdend leesbevorderingsbeleid en opgeroepen wordt tot concrete acties in samenwerking met Onderwijs, Welzijn en Innovatie.

1. Met auteurs doelen we niet enkel op schrijvers, maar evengoed op stripauteurs, illustratoren en vertalers. Ook literaire makers buiten het boek, digitaal of op het podium, worden hieronder begrepen.

“ Het blijft een magische herinnering, het moment waarop ik als kleuter besepte dat de tekens bij de prenten in mijn boekje woorden waren en dat ik die kon lezen. Het was het begin van een eindeloze ontdekkingsstocht. Dàt is wat het onderwijs in de eerste plaats hoort te doen: kinderen leren lezen. Dat betekent veel meer dan ze letters leren spellen. Het is ze meenemen op een fascinerende ontdekkingsstocht naar zichzelf en naar de ander, naar een spettering van plezier en kennis en schoonheid en inzicht. En, niet te vergeten, daarmee ook naar de uitweg uit klemmende kansarmoede.

Mia Doornaert

voorzitter Literatuur Vlaanderen

Literatuur Vlaanderen maakt artistieke keuzes, van bij het toekennen van werkbeurzen tot de promotie van Vlaamse literatuur in de wereld, en dat blijft een weloverwogen werkwijze. Maar de hele boekensector, inclusief de minder literaire spelers, heeft nood aan ondersteuning. De coronacrisis berokkent schade. Verschillende verbindingsstukken tussen auteur en lezer hebben klappen gekregen en het is voor het hele letterenveld van vitaal belang dat we er na de

crisis weer staan. Boeken bevinden zich bij uitstek op het kruispunt van cultuur en economie. Vanuit haar cultureel-maatschappelijke opdracht engageert Literatuur Vlaanderen zich dan ook graag om in nauwe afstemming met profitspelers als uitgevers en boekhandels mee vorm te geven aan een relanceplan voor het boekenvak, waarbij ook de beleidsdomeinen Economie en Buitenlandse Zaken worden betrokken.

De komende beleidsperiode zetten we (verder) in op de transversale thema's cultural governance, fair practice en diversiteit. We zullen respectievelijk de nieuwe leidraad cultural governance, het charter fair practices van oKo en het charter voor inclusie van het BoekenOverleg als universele toetsstenen gebruiken. Zeker wat diversiteit en inclusie betreft blijkt het vaak moeilijk om de goede intenties in de praktijk om te zetten. We zullen in dit plan zo concreet mogelijk aantonen hoe Literatuur Vlaanderen omgaat met diversiteit en inclusie, en hoe we de sector stimuleren om hiermee aan de slag te gaan.

Tot slot zal de doorgevoerde digitalisering het subsidie-aanvragers gemakkelijker maken om steun aan te vragen en de planlast bij hen aanzienlijk verlagen. De digitalisering levert Literatuur Vlaanderen bovendien data op die waardevol zijn voor wetenschappelijk onderzoek. Zowat alle spelers in de literaire sector geven aan dat ze nood hebben aan cijfers om hun werking te onderbouwen en hun beleid daarop af te stemmen. In dit plan doen we een voorstel om aan die vraag tegemoet te komen.

Hieronder lichten we onze strategische plannen voor 2021-2025 toe en die onderbouwen we in een volgend hoofdstuk met de nodige cijfers. Op een moment dat de hele culturele sector bloedt, is het niet makkelijk om extra middelen te vragen voor nieuw beleid. Maar het is nodig om de komende vijf jaar een gezond literair veld

verder te laten bloeien. We hopen dat dit plan de basis kan zijn van een ambitieuze beheersovereenkomst voor Literatuur Vlaanderen en bij uitbreiding voor de literaire sector. Daarbij rekenen we op de veerkracht van onze maatschappij, die op bepaalde vlakken wellicht sterker zal zijn dan ooit.

2

DE PLANNEN

Leesbevordering: een speerpunt

Literatuur Vlaanderen ondersteunt de literaire keten van maker tot lezer. In 2014 werd leesbevordering expliciet toegevoegd aan onze opdracht, en op dit moment is het één van de sterkste pijlers van onze organisatie én van het letterenveld. Het partnerschap met Iedereen Leest blijft voor Literatuur Vlaanderen een cruciale hefboom om haar leesbevorderingsbeleid uit te voeren. De komende jaren willen we nog een stap verder gaan. Iedereen Leest zal als referentieorganisatie en kenniscentrum mee de kleinschalige leesbevorderingsinitiatieven die Literatuur Vlaanderen honoreert ondersteunen, begeleiden en omkaderen, wat hun impact en duurzaamheid ten goede komt.

In 2015 lanceerden de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (KANTL) en Literatuur Vlaanderen een dynamische canon van de Nederlandstalige literatuur. Deze literaire canon was onder meer bedoeld als een verbindende schakel in een ruimer beleid van leesbevordering; het vertrekpunt voor een breder leesbevorderend verhaal over literair erfgoed en literaire klassiekers. Literatuur Vlaanderen en de KANTL wensen de

huidige jaarlijkse samenwerking te verankeren in een beheersovereenkomst voor de komende beleidsperiode zodat er met meer samenhang kan worden gewerkt aan leesbevordering van en door literair erfgoed. Iedereen Leest is hierbij een evidente partner.

‘De alarmbellen in peilingen en onderzoeksrapporten over de lees- en taalvaardigheid van kinderen en jongeren, en de geletterdheid van volwassenen in het algemeen, klinken luid. De urgentie om te (her)investeren in een lees- en taalvaardige samenleving is erg hoog.’ Zo begint het actieplan leesbevordering 2.0 van het BoekenOverleg, het platform van alle relevante spelers uit de boeken- en letterensector in Vlaanderen. Het is dan ook hoopgevend dat er vandaag vanuit het departement Onderwijs concrete signalen komen dat er in leesmotivatie van leerlingen geïnvesteerd zal worden. Het is hierbij cruciaal dat de aanwezige expertise in het culturele veld maximaal wordt benut. Na Onderwijs zijn ook de beleidsdomeinen Welzijn, Innovatie en Inburgering gebaat bij een krachtig leesbevorderingsbeleid waar leesplezier centraal staat.

“ Willen we de dalende curve in de PISA-resultaten keren en duurzame langetermijneffecten behalen op het vlak van leesbevordering, dan moeten we gaan voor een geïntegreerde visie. Onderwijs en Cultuur moeten samen werken aan een krachtige leesaanpak, die leesmotivatie voorop zet en focust op impactvolle en beproefde leesbevorderingsmethodieken. Samen moeten we leesbevorderaars stimuleren om professioneler te werken, structurele leesbevorderingsnetwerken op de rails zetten en maximale kennisdeling mogelijk maken tussen de verschillende spelers.

Sylvie Dhaene
directeur Iedereen Leest

Het is nu vooral nodig om bestaande plannen te bestendigen, te versterken en op te schalen. Dat betekent dat er meer middelen nodig zijn voor hefboomprojecten als Boekstart, de Voorleesweek, de Jeugdboekenmaand, de Kinder- en Jeugdjury en de subsidies voor auteurslezingen.

Iedereen Leest heeft vanuit de kern van haar werking ervaring opgebouwd met de meest prangende terreinen van het actieplan, kernachtig samengevat als:

- het verduurzamen van de Vlaamse inspanningen voor vroege geletterdheid (Boekstart);
- de nood aan meer structurele aandacht voor lezen en leesmotivatie in het onderwijs;
- de nood aan beleid en vorming rond leesbevordering in bibliotheken;
- de slagkracht vergroten van succesvolle programma's en campagnes voor leesbevordering;
- het realiseren van gericht onderzoek om op basis daarvan onderbouwd te kunnen werken.

Literatuur Vlaanderen wil haar beleid beter in kaart brengen met cijfers en onderzoek. Vooralsnog zijn we in Vlaanderen vaak aangewezen op buitenlands onderzoek en ontbreken er Vlaamse gegevens in studies over leesbevordering en leesplezier. Om wetenschappelijk onderbouwd te werken is er nood aan meer structureel en longitudinaal onderzoek, aan monitoring en impactmeting. Ook is er onderzoek nodig

naar de toepassing van leesdidactiek op verschillende terreinen. Door middel van effectmetingen en relevante onderzoeksdata kunnen acties en doelstellingen waar nodig worden bijgestuurd in functie van de noden en behoeftes van de doelgroep(en) in kwestie. Het is noodzakelijk om leesbevordering als onderwerp op de radar van onderzoeksgroepen te krijgen zodat veldanalyse en wetenschappelijk onderzoek betere beleids- en praktijkontwikkeling mogelijk maken.

Internationale ambitie

De Nederlandstalige boekenmarkt is te klein voor auteurs, uitgevers en andere professionelen om te overleven. Wie echt een carrière wil uitbouwen en wil leven van zijn werk als auteur, maar ook als uitgever, kijkt over de grenzen. Literatuur Vlaanderen ondersteunt dit door Vlaamse literatuur te promoten in het buitenland en door Vlaamse auteurs de kans te geven op buitenlandse podia te staan.

In het presenteren van auteurs in het buitenland wil Literatuur Vlaanderen een grotere rol spelen. We willen de persoonlijke en artistieke ontwikkeling van auteurs (en andere spelers uit de literaire keten) ondersteunen door hen mogelijkheden te bieden om in een internationale context te werken, wat extra prikkels en meer dynamiek teweegbrengt. Daartoe zal Literatuur Vlaanderen de bestaande residentiewerking uitbreiden van louter een schrijfplek naar een kapstok voor internationale ontmoetingen en netwerkmomenten met creatieve uitwisseling. We zullen het literair middenveld bovendien aansporen om ook hierop in te zetten en in een divers aanbod te voorzien.

De wereld in

Nederlandstalige literatuur verdient een internationaal publiek en daar maakt Literatuur Vlaanderen werk van. We steunen vertalingen uit het Nederlands, promoten Vlaamse literatuur in het buitenland en zetten auteurs op internationale podia. Dat Vlaamse literatuur in vertaling zo goed scoort, is zeker ook te danken aan de nauwe samenwerking met Nederlandse en Europese collega's, internationale uitgevers en organisatoren.

Op de Frankfurter Buchmesse in 2016 zette de Vlaams-Nederlandse eregastpresentatie onder de titel 'Dit is wat we delen' literatuur uit Vlaanderen en Nederland op de wereldkaart. Het was een hoogtepunt voor de hele sector, en ook voor de internationale werking van Literatuur Vlaanderen. Het is dan ook duidelijk dat wij de samenwerking met het Nederlands Letterenfonds graag willen verderzetten en waar mogelijk intensifiëren.

Internationaal excelleren is investeren. Niet alleen in expertise en tijd, maar ook in financiële middelen. Sinds het succesvolle gastlandschap heeft het Nederlands Letterenfonds nieuwe presentatieprojecten opgezet om hun auteurs een plek te geven op podia in Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Literatuur Vlaanderen kon hier door ongelijke financiële middelen niet of slechts in erg beperkte mate aan deelnemen. Ook de komende jaren zal het Nederlands Letterenfonds blijvend inzetten op de promotie van Nederlands(talig)e literatuur in de ons omringende taalgebieden. Als Literatuur Vlaanderen voldoende middelen heeft om van een evenwichtige relatie te spreken, dan is het Nederlands Letterenfonds – daar is het erg duidelijk over in zijn eigen beleidsplan – opnieuw erg enthousiast om samen mooie projecten op te zetten in het buitenland.

Het succesvolle Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse zorgt de laatste jaren voor een boost in het aantal vertalingen. Sinds 2018 voelt Literatuur Vlaanderen het echte Frankfurteffect: we zien het aantal vertalingen jaar na jaar stijgen, en dat in elk genre. Het gastlandschap was dus duidelijk geen eenmalig maar een blijvend effect en succes. Dat is hoopgevend voor de internationaal groeiende aanwezigheid van literatuur uit Vlaanderen op wereldschaal.

“ Literatuur Vlaanderen is een van de belangrijkste strategische en inhoudelijke partners van het Letterenfonds. Onze teams stemmen intensief met elkaar af over beleid en gezamenlijke projecten. Wij kijken uit naar een voortzetting van onze succesvolle internationale samenwerking. We hopen dan ook dat het budget voor internationalisering aan Vlaamse zijde substantieel wordt verhoogd in de nieuwe subsidieperiode. Alleen dan kan er opnieuw sprake zijn van een evenwichtige samenwerking bij projecten in het buitenland.

Tiziano Perez

directeur-bestuurder

Nederlands Letterenfonds

Het is onze ambitie om opnieuw te kunnen inzetten op duurzame presentatieplekken in de buurlanden, zowel afzonderlijk als in volwaardige samenwerking met onze Nederlandse collega's. Maar daarvoor is een substantiële financiële inhaalbeweging nodig. Bovendien zorgt een actief presentatiebeleid voor een bredere uitstraling van onze literatuur én voor meer vertalingen. Ook daar werden in het verleden geen extra middelen voor voorzien, iets waar we uit geleerd hebben, en nu uitdrukkelijk wél rekening mee houden in de cijfers voor de komende jaren.

Ook dichterbij huis is er nog voldoende uitdaging te vinden. Tot voor kort vormde de Franse Gemeenschap in ons land een blinde vlek. De meeste Franstalige (Brusselse of Waalse) auteurs zijn amper bekend in Vlaanderen en vice versa. Met de campagne Flirt Flamand was Vlaanderen in 2019 eregast op de Foire du Livre in Brussel. Het zorgde voor enorme persaandacht aan Franstalige kant, een groeiend aantal vertalingen in het Frans en extra auteursoptredens over de taalgrens. In 2020 werd met het restbedrag van de eenmalige deelnamesubsidie van het voorgaande jaar een vervolg gemaakt. De Foire du Livre en Literatuur Vlaanderen willen de komende jaren een duurzame samenwerking opbouwen, in aanloop naar 2030 als Brussel Culturele Hoofdstad van Europa wordt. Het kosmopolitische Brussel is immers het bruggenhoofd van een succesvol buitenlandbeleid.

“ We blijven niet louter met elkaar flirten, we gaan ook trouwen. We willen nog een stap verder gaan. De Vlamingen zijn vooruitstrevend en de Vlaamse literatuur is fantastisch.

Marie Noble

directeur Foire du Livre de Bruxelles

Literaire innovatie

De steun die Literatuur Vlaanderen biedt aan auteurs, illustratoren en vertalers is in essentie gelinkt aan het boek als eindproduct. Technologische vooruitgang en live literatuur op een podium bieden nieuwe kansen voor literaire uitdrukkingen. De vraag van makers van literaire podcasts en hoorspelen, literaire games, online literatuur, maar ook van niet-digitale vormen van literatuur buiten het boek, zoals optredens door slamdichters en andere literaire performers, klinkt steeds luider. Een organisatie die innovatie nastreeft en naar de toekomst kijkt, moet daarop kunnen inspelen en we stellen vast dat deze groep geen plaats krijgt binnen de bestaande regelingen van Literatuur Vlaanderen.

Literatuur Vlaanderen wil de komende beleidsperiode op een integrale manier inzetten op literaire innovatie. Dit betekent niet dat de rijke traditie van literatuur binnen het boek niet langer geapprecieerd wordt. Wel pleiten we voor een voorzichtige verruiming van het huidige instrumentarium ten voordele van nieuwe stemmen, meerstemmigheid, literatuur buiten het boek, digitale innovatie, vernieuwende partnerschappen en cross-overs, zonder de premisse van kwaliteit uit het oog te verliezen.

We willen ruimte creëren voor steun aan individuele makers buiten het boek. Waar traditioneel de uitgever garant staat voor de eerste filter met oog op artistieke excellentie bij werkbeurzen, zal deze poortwachtersfunctie voortaan ook door een professionele producent, een productiehuis of podiuminstelling kunnen worden ingevuld.

De werking van de gesubsidieerde auteurslezingen willen we uitbreiden om meer innovatieve literaire stemmen op te pikken en hen in contact te brengen met een live publiek. We verwelkomen auteurs die op een vernieuwende en interdisciplinaire manier met het woord aan de slag gaan. Literatuur Vlaanderen wil hiermee vanuit de opdracht leesbevordering extra inzetten op het bereiken en motiveren van jongeren.

Ook organisaties zijn een belangrijke katalysator van vernieuwing in het literaire veld. Zij worden aangemoedigd om literair talent buiten het boek en nieuwe stemmen een eerste kans te geven. Niet alleen via de grote literaire organisaties, maar ook via door kleinere initiatieven opgerichte vernieuwende trajecten.

Literatuur Vlaanderen wil daarom zuurstof geven aan literaire collectieven en werkplaatsen om zich verder te ontwikkelen en de leemtes in het huidige literaire landschap op te vullen.

Uitgevers en producenten van digitaal vernieuwende literaire producten zullen beperkte productie- en promotiesteun kunnen krijgen, niet alleen voor boeken maar ook voor literaire games, apps, podcasts of andere digitale producten.

Literatuur Vlaanderen zet in op synergetische partnerschappen. De rijkdom van de literaire sector voedt ook andere artistieke sectoren, zoals de audiovisuele sector. Er is bij de ontwikkeling van games of audiofictie nood aan sterke verhalen en scenario's. Via netwerk-evenementen en opleiding willen we deze sectoren dichter bij elkaar brengen en literaire auteurs stimuleren om verder dan het eigen genre te kijken.

Talentontwikkeling

Het werk van auteurs is de grondstof van de literaire sector. Als cultureel ondernemers zijn auteurs bovendien de drijvende kracht achter innovatie en vernieuwing in een succesvol en bloeiend letterenveld. Niet alleen voor (pre-)debutanten maar ook voor auteurs die al wat verder staan in hun carrière en voor oevrebouwers is het belangrijk dat ze zich blijven ontwikkelen en inzetten op de artistieke en professionele groei van hun vakmanschap.

Waar ideeën rijpen

Een goed boek, een bevlogen theatertekst of een wervend stripverhaal begint met een idee van een auteur. Om dat idee tot in de puntjes uit te werken hebben auteurs tijd en ruimte nodig. Laat dat nu net zijn wat Literatuur Vlaanderen hun gunt. Met haar subsidies voor literaire creatie stimuleert Literatuur Vlaanderen een breed en rijk aanbod van literair werk, dat tot bij steeds meer lezers wordt gebracht.

Met haar werkbeurzen voor literaire creatie ondersteunt Literatuur Vlaanderen auteurs in de uitwerking van hun ideeën. Zo investeren we in de tijd en ruimte die een auteur nodig heeft om literair werk te produceren en literair meesterschap te verwerven. Artistiek talent stimuleren blijft belangrijk, maar daarnaast willen we ook het ondernemerschap in auteurscarrières bevorderen. Literatuur Vlaanderen wil daarom sterker gaan inzetten op talentontwikkeling. Uit de recente auteursbevraging bleek dat hier duidelijk nood aan is.

Zo willen we voor het eerst maatwerk bieden dat rekening houdt met de specifieke noden van auteurs op een bepaald moment in hun carrière. Literatuur Vlaanderen werkt aan een regeling om hen een vormingsbudget ter beschikking te stellen om zo te investeren in de eigen professionalisering en groei. Het kan dan gaan om creatieve of zakelijke verdieping die inspeelt op de steeds meer hybride beroepspraktijk van de auteur: deelnames aan cursussen en opleidingen, financiering van een (zakelijke) coach, studiereizen enzovoort. Literatuur Vlaanderen zal er bij de toekenning van deze beurzen op toezien dat de aanvrager

naar een kwalitatief aanbod in het (literaire) middenveld geleid wordt om zo uiteindelijk een waardevol netwerk van talentontwikkelaars op te bouwen.

In Vlaanderen is er bovendien geen schrijfopleiding op hogeschool- of universiteitsniveau, noch een overkoepelend ontwikkelingsbeleid voor nieuw literair talent. Literatuur Vlaanderen wil daarom participeren in het succesvolle Slow Writing Lab van het Nederlands Letterenfonds en zo auteurs uit Vlaanderen deel laten nemen aan dit opleidingstraject: een intensieve begeleiding van één jaar voor negen jonge schrijftalenten. De deelnemers aan dit project worden nauwgezet in de gaten gehouden door uitgever, productiehuis en andere belangrijke spelers in het veld. Met deze participatie, in nauw overleg met Vlaamse (onderwijs)organisaties, bouwen we kennis op rond talentontwikkeling en verkleinen we de kloof tussen Nederland en Vlaanderen voor nieuw talent.

Verder ziet Literatuur Vlaanderen een bijzondere rol voor het literaire middenveld om talentontwikkeling in het literaire ecosysteem te verankeren. Structureel ondersteunde literaire organisaties, net als initiatieven voor werkplaatsen en collectieven, zullen de kans krijgen om zich via de laboratoriumfunctie te profileren en bij te dragen aan de ontwikkeling van onze literaire makers. De bestaande interdependenties tussen organisaties en individuele auteurs worden op deze manier versterkt en gestimuleerd. De literaire

organisatie levert kansen aan de auteur en omgekeerd levert die auteur nieuwe creaties, inzichten en innovatie aan de organisatie en haar publiek. Deze strategie bouwt verder op de infrastructuur die vandaag al in het veld aanwezig is en wordt geconcretiseerd in de vorm van bijdragen aan de omkadering, het maakproces, de zichtbaarheid en het netwerk van de auteur.

“ Auteurs zijn inventieve en ondernemende kunstenaars die vaak vele paden bewandelen om hun schrijverschap vorm te geven. De verschillende subsidielijnen van Literatuur Vlaanderen ondersteunen auteurs in hun ondernemerschap, stimuleren kwalitatieve literatuur en zijn een onmisbare schakel op weg naar binnen- en buitenlands succes.

Matthijs de Ridder

voorzitter Vlaamse Auteursvereniging (VAV)

Uitdagingen voor landschapszorg in de letteren

DIGITALISERING EN ONDERZOEK

In 2019 vervelde het Vlaams Fonds voor de Letteren tot Literatuur Vlaanderen. Een nieuwe naam, visuele identiteit en website weerspiegelen nu één op één waar onze organisatie voor staat: helderheid, toegankelijkheid en transparantie. Met Flanders Literature beschikten we eerder al over een heldere communicatie en een informatietool voor onze buitenlandpromotie waarvoor we internationaal veel waardering krijgen.

Altijd welkom

Literatuur Vlaanderen opent deuren. Auteurs, vertalers, uitgevers en organisatoren zijn welkom om te komen praten over hun ideeën, plannen en samenwerkingen. Samen met sterke partners denkt Literatuur Vlaanderen voortdurend na over wat het boekenvak nodig heeft en hoe we daaraan kunnen werken. Zo tekenen we samen de krijtlijnen van de toekomst van het boek in Vlaanderen.

Begin 2020 werd het e-loket voor aanvragen in de internationale werking succesvol geïntroduceerd. In de toekomst willen we nog meer investeren in digitale infrastructuur (cf. visienota [‘Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk’](#), 2017). Zo kunnen we de planlast bij aanvragers verminderen, het aanvragen toegankelijker maken en het letterenveld verder digitaal professionaliseren. Daarnaast zorgt deze digitalisering ook voor kansen voor onze eigen werkprocessen. We willen deze kansen aangrijpen om de eigen klantenopvolging en -service te verbeteren en de werkprocessen verder te optimaliseren.

Digitalisering betekent ook dat een schat aan data kan worden ontsloten. Literatuur Vlaanderen voert een geïntegreerd letterenbeleid waarbij de onderlinge verhoudingen tussen de spelers in het letterenveld steeds complexer worden. Het letterenveld staat daarbij voor uitdagingen met een grote maatschappelijke impact. Het is nodig om die uitdagingen beter in kaart te brengen en Literatuur Vlaanderen vervult daarbij een kennis- en coördinatiefunctie zoals in de huidige beheersovereenkomst is omschreven.

Daarom willen we tijdens de volgende beleidsperiode werk maken van een kenniscel binnen de organisatie die de gegenereerde data gericht bewaart, verrijkt en ontsluit. De onderzoeksagenda naar heersende uitdagingen in het letterenveld zal daarbij mee gecoördineerd worden door het BoekenOverleg. De ontwikkeling, professionalisering en zorg voor het letterenlandschap vereisen een consequente en gerichte kennisopbouw via dataverzameling en onderzoek die beleidskeuzes voorziet van de nodige wetenschappelijke onderbouwing en opvolging.

Voorlopig beschikt Literatuur Vlaanderen niet over middelen om deze functie ten volle uit te voeren. Daarnaast stellen we vast dat geen andere actor deze rol opneemt. Hierdoor is het letterenveld vooralsnog aangewezen op ad-hoconderzoek en onderzoek uit het buitenland. Er is echter wel onderzoek nodig naar bijvoorbeeld de uitdagingen voor leesbevordering (impact van het actieplan), het vertaalbeleid of de opvolging van het onderzoek naar leen-, lees-, en koopgedrag dat dateert van 2011.

DIVERSITEIT EN INCLUSIE

Diversiteit is naast kwaliteit en professionaliteit een van onze kernwaarden. Literatuur Vlaanderen streeft naar een letterenveld dat de literatuur in al haar schakeringen vertegenwoordigt en waaraan iedereen kan deelnemen. Ook wie experimenteert met nieuwe literaire vormen, nog volop in ontwikkeling is of een ondervertegenwoordigde stem vertolkt, hoort daar expliciet bij. Wanneer we kijken naar de boeken op de plank en naar wie er vandaag actief is in het boekenvak, stellen we vast dat de letteren- en boekensector op vele vlakken nog te homogeen is. We hebben het dan niet enkel over wie schrijft (en wie hiertoe gestimuleerd wordt), maar ook over wie gepubliceerd wordt, wie op een podium staat, wie in de zaal zit, hoe mensen in beeld gebracht worden en welke lezers zich in boeken kunnen herkennen. Ook het eigen team van Literatuur Vlaanderen dat mee het beleid vormgeeft en uitvoert is gebaat bij meer diverse profielen.

We leven in een superdiverse samenleving, maar die realiteit wordt helaas niet overal weerspiegeld. Kenmerken als je socio-economische of culturele achtergrond, gender, seksuele voorkeur, lichamelijke of verstandelijke beperking bepalen (onbewust) hoe er naar je gekeken wordt en hoe gemakkelijk of moeilijk je toegang krijgt tot maatschappelijke domeinen als het onderwijs, de arbeidsmarkt, het sociale leven en cultuur.

Elk verhaal telt

Iedereen heeft verhalen te vertellen en moet kunnen genieten van het lezen van een boek. De rijkdom van onze samenleving ervaar je in de culturele en sociale diversiteit en op het vlak van gender, leeftijd en uiterlijk. Dat wordt nog te weinig weerspiegeld in de boeken op het rek. Literatuur Vlaanderen is ambitieus: we willen werken aan een breder en rijker boekenaanbod en zo steeds meer lezers besmetten met de leesmicrobe.

Op 1 april 2019 lanceerde het BoekenOverleg een charter voor meer inclusie in de boekensector. Iets meer dan een jaar later ondertekenden al meer dan 170 organisaties en mensen die in de boekensector werken het charter en daarmee de bijbehorende intentieverklaring en actiepunten. De aandacht voor het thema heeft enkele voorzichtige resultaten opgeleverd maar er is nog meer en volgehouden inspanning nodig om het charter om te zetten in de praktijk.

Op internationaal vlak vervult Literatuur Vlaanderen de rol van coördinator van het project Every Story Matters, dat erop gericht is de aandacht voor diversiteit en inclusie in kinder- en jeugdliteratuur te bevorderen. Naast de internationale samenwerking met partners die dezelfde doelstelling nastreven, levert dit project ook veel kennis op die onder elkaar gedeeld wordt en

kan leiden tot nieuwe projecten, nieuwe inzichten en nieuwe onderzoeksvragen.

Ondanks ons engagement en de start die we al namen, is het werk nog lang niet af. In de komende beleidsperiode blijft Literatuur Vlaanderen transversaal inzetten op inclusie en diversiteit: in haar personeelsbeleid, inhoudelijke werking (beurzen en projecten), toegankelijkheid, communicatie, haar samenwerking met partners en de samenstelling van haar advies- en bestuursorganen.

LITERATUUR VLAANDEREN IN ACTIE

- We engageren ons om het charter voor inclusie verder te ontwikkelen en in te zetten als een instrument om de gehele letterensector mee te nemen in een beweging voor meer inclusie. Een externe organisatie zal Literatuur Vlaanderen doorlichten en begeleiden in bewustwording en acties.
- We organiseren (interne) opleidingen rond dit thema en delen deze, waar mogelijk, met de rest van het boekenvak. Op Europees niveau geven we een opvolging aan het project Every Story Matters om good practices uit binnen- en buitenland aan elkaar te verbinden.
- We stellen streefcijfers voorop, waarmee we tegen 2025 ook het eigen personeelsbestand verder willen diversifiëren.
- We zetten ons in voor een optimale toegankelijkheid van onze beurzen en projecten. Daarmee willen we de drempel voor nieuwe spelers verlagen. We informeren middenveldorganisaties en andere literaire spelers over bestaande mogelijkheden om de toegankelijkheid te verbeteren.
- We streven een brede en diverse samenstelling na van onze advies- en bestuursorganen. Daarnaast zijn we alert voor onevenwichten die zich voordoen (of versterkt worden) in de beoordelingen en honorering van aanvragen. We sensibiliseren zowel het eigen team als onze adviesorganen over het belang van cultural equity en intersectionaliteit.
- We nemen een rol op als contactpunt tussen slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag in de literaire sector en de Genderkamer, het gelijkkansenorgaan opgericht door de Vlaamse overheid om deze problematiek in de cultuursector te bestrijden.
- We staan open voor verandering en nieuwe perspectieven. We engageren ons om bij te leren en kritisch te kijken naar onze eigen actie, én waar die nog ontbreekt.

VERSTERKING VAN HET BOEKENVAK

Het boekenvak bevindt zich in een snel veranderende markt. Het volatiele karakter van de boekenmarkt hangt ook samen met risico-investeringen bij het produceren en distribueren van boeken. Daarbij leiden de digitale uitdaging en de trend van self-publishing ertoe dat uitgevers zich genoodzaakt zien zich te beperken tot bestsellers en succesauteurs. Deze economische druk is door de coronacrisis in snel tempo verhoogd. Uit de impactmeting van Boek.be zal nog blijken hoeveel uitgevers en boekhandelaren hun activiteiten drastisch zullen moeten inkrimpen of stopzetten, maar het annuleren van de Boekenbeurs dit najaar is alvast een veeg teken.

Literatuur Vlaanderen kan deze economische urgentie niet opvangen. Dat neemt niet weg dat we vanuit onze marktaanvullende en -corrigerende rol een flankerend beleid moeten voeren om het boekenvak te versterken. De herinvoering van gerichte ondersteuning aan uitgevers voor waardevolle uitgaven (die nu onder druk staan), het inzetten op meer auteurslezingen in boekhandels, de buitenlandpromotie voor vertalingen op beurzen, het stimuleren van artistieke creatie van makers of organisaties in functie van een promotie-campagne voor het boek en leesplezier; het zijn enkele concrete voorbeelden van hoe een flankerend beleid, via de ondersteuning van de kunstenaar, bijdraagt aan het geheel.

“ Deze moeilijke tijden hebben ook voor een positieve omwenteling gezorgd. Nog nooit is er tussen de verschillende spelers zo’n intense verbinding ontstaan om boeken onder de aandacht te brengen en om gezamenlijk creatieve acties uit te werken, wat ik enorm waardeer. Ik stel ook vast dat velen onder ons aan een versneld tempo werken aan een digitale strategie. Het blijven vasthouden aan oude werkwijzen verdwijnt stilaan naar de achtergrond. Kortom, we buigen moeilijke omstandigheden om tot uitdagingen, waarbij we vragen naar financiële ondersteuning om de kracht van het boek te kunnen continueren in al zijn facetten.

Vé Bobelyn

voorzitter Groep Algemene Uitgevers
en bestuurslid Boek.be

Ten slotte onderstreept dit nog maar eens de hierboven aangehaalde noodzaak om als sector aan onderzoek te kunnen doen, gecoördineerd door het BoekenOverleg. Alleen al het verbinden en ontsluiten van bestaande data van verschillende spelers zou zeer zinvol kunnen zijn, zoals het programma KVB Boekwerk in Nederland heeft bewezen.

INFRASTRUCTUUR

De huidige beheersovereenkomst van Literatuur Vlaanderen met de Vlaamse overheid bevat de opdracht om, samen met Iedereen Leest (en eventueel andere organisaties), naar een gezamenlijk ‘Huis van de Letteren’ te verhuizen. Net als Iedereen Leest zijn we overtuigd van de meerwaarde van deze gemeenschappelijke infrastructuur in het kader van het geïntegreerde letterenbeleid. De intrek in Hotel Dumont in Antwerpen zou de intensieve samenwerking in het kader van leesbevordering aanzienlijk kunnen versterken, en de uitstraling van de letteren in Vlaanderen en Antwerpen vergroten.

Tussen de eerste gesprekken hierover in 2012 en vandaag is het verhuisproject geëvolueerd van een idee naar een concreet bouw dossier met investerings- toezeggingen van het Fonds Culturele Infrastructuur en Stad Antwerpen. In mei 2020 ontvingen we nieuwe offertes van drie verschillende aannemers. Omdat het

project heel wat vertraging kende, is het oorspronkelijke budget achterhaald ten opzichte van de huidige, marktconforme prijzen. Daarnaast werd er in het bouw- budget geen rekening gehouden met een percentage aan onvoorziene kosten. Vooralsnog werd er niet gegund. Het is eerst nodig om aan tafel te gaan zitten met de betrokken overheden om te bekijken hoe we deze laatste rechte lijn kunnen aanvatten. Hiervoor maakt Literatuur Vlaanderen een aparte nota met financieel overzicht.

In het geval een aannemer kan starten (september 2020), voorzien we de verhuizing ten vroegste in het najaar van 2022. Het is voor de komende beleids- periode dan ook belangrijk om voor het eerst een deel exploitatiekosten in onze werkingsmiddelen te voorzien om het Hotel Dumont als een goede huisvader te kunnen beheren.

3

DE CIJFERS

Dit plan tekent een ambitieuze toekomst voor het letterenveld in Vlaanderen. Een toekomst die de weg vrijmaakt voor een grotere impact van boeken en verhalen op het sociaal en cultureel kapitaal van onze samenleving. Investeren in literatuur is in essentie investeren in een beter wederzijds begrip, de kiem van waaruit alle goede dingen voortspruiten. Die return on investment is daarom niet in een cijfer te vatten.

Dat betekent niet dat vragen zomaar vrij moet staan. De meervraag die Literatuur Vlaanderen naar voren schuift bestaat wel degelijk uit cijfers, samengesteld op basis van een duurzaam scenario voor en door het letterenveld: de auteurs, de vertalers, de uitgevers en de organisaties.

Aan de hand van deze vier doelgroepen worden voornoemde speerpunten in ons beleid op de volgende bladzijden vertaald naar concrete acties, al dan niet met een budgettaire impact. Een vijfde deel omvat enkele transversale acties waar alle doelgroepen bij winnen. Bij elk onderdeel schatten we steeds de budgettaire impact in voor het komende jaar 2021. In het laatste hoofdstuk brengen we een overzicht van alle (nieuwe) beleidsaspecten, en de budgettaire impact op de volledige beleidsperiode tot en met 2025.

We pleiten voor meer. Voor beter, diverser en breder. Niet vanuit een calimeroreflex met de stelling dat de letterensector stiefmoederlijk bedeed wordt binnen de totale kunstensector (1,32% van de totale cultuurmiddelen in 2019)¹. Wel vanuit de overtuiging dat het honoreren van dit plan een wezenlijk verschil zal maken. Via een sterke internationale uitstraling, een slagkrachtig leesbevorderingsbeleid, een stimulatie van innovatie en talent en een inclusieve blik op boeken en verhalen, maken we Vlaanderen als gemeenschap sterker.

1. Memorandum BoekenOverleg 2019

Zonder makers geen verhalen en dus geen leesplezier. Literatuur Vlaanderen wil auteurs van alle literaire genres dan ook de tijd en ruimte bieden om sterk nieuw werk te maken en het vervolgens te ontsluiten voor een zo breed mogelijk publiek. Dat doen we zowel met financiële ondersteuning in de vorm van werken en stimuleringsbeurzen als met de ondersteuning van residenties en reizen naar het buitenland voor de promotie van werk in vertaling. Daarnaast stimuleren we de leesbevorderende functie van de auteur via de ondersteuning van auteurslezingen.

Auteurs, **de bron van creatie**

WAT DOEN WE AL VOOR AUTEURS?

subsidie of project	doel	bedrag
werkbeurzen auteurs in alle genres	geld voor tijd: auteurs van literair werk financiële ruimte bieden om aan boekprojecten te werken	€ 2.600 tot € 20.800 per auteur per jaar
stimuleringsbeurzen literaire auteurs	gedebuteerde auteurs extra motiveren om nieuwe literaire schrijf- of illustratieprojecten aan te pakken	€ 3.500 tot € 10.000 per auteur
residenties	auteurs stimuleren om zichzelf verder te ontwikkelen door te verblijven in een buitenlandse residentieplek (schrijfverblijf of universiteit) (in samenwerking met Passa Porta en de Taalunie)	reiskosten, eventueel aangevuld met vergoeding voor verblijf
auteurslezingen	auteurs stimuleren om lezingen te geven over hun werk, via steun aan sociale en culturele organisaties die lezingen organiseren	€ 100 per lezing
travel grants	auteurs steunen die naar het buitenland reizen om hun vertaalde werk te promoten, door bij te dragen aan de reiskosten	tot € 500 per reis
projectsubsidie vertaling theatertekst	de vertaling van teksten van theaterauteurs mogelijk maken om die zo internationaal onder de aandacht te brengen	tot € 2.500 per tekst

NIEUW BELEID VOOR AUTEURS

In de komende beleidsperiode wil Literatuur Vlaanderen inzetten op **literaire innovatie** en **talentontwikkeling**. Zo willen we een bredere selectie van literaire producten van een meer diverse groep auteurs ondersteunen en stimuleren op maat van de individuele kunstenaar, van nieuw talent tot ervaren oeuvrebouwer. Dit doen we met een internationale blik en waar relevant in nauwe samenwerking met Nederland.

Werkbeurzen

Literatuur Vlaanderen en de Vlaamse Auteursvereniging (VAV) deden in het najaar van 2019 een bevraging bij auteurs en vertalers over de werking van en ondersteuning door Literatuur Vlaanderen. Uit de antwoorden van 304 respondenten blijkt dat auteurs de werkbeurzen een zinvolle manier vinden om auteurs te ondersteunen. De waardering is in de eerste plaats financieel: schrijven brengt niet genoeg op om van te leven en een beurs kan daarbij helpen. Verder helpt een beurs om tijd te nemen om kwaliteitsvol werk te maken of om de stap te zetten van een andere baan naar het (al dan niet deeltijds) schrijverschap.

Auteurs over het werkbeurzensysteem

Auteurs spreken unaniem hun waardering uit voor het werkbeurzensysteem. Opvallend is dat het belang van werkbeurzen niet alleen erkend wordt door wie zelf al een werkbeurs ontving. Iets meer dan de helft (55%) van de deelnemers ontving nog nooit een werkbeurs, maar ook zij vinden bijna zonder uitzondering dat werkbeurzen zinvol zijn en als dusdanig zorgen voor meer kwantiteit én meer kwaliteit. Een werkbeurs leidt echter niet tot volledige financiële onafhankelijkheid. Slechts een klein deel van de auteurs en vertalers kunnen leven van hun pen, en dat zijn vooral diegenen die ook lezingen geven. De laagste beurs die wordt toegekend, op dit moment € 5.200, moet volgens respondenten omhoog naar gemiddeld € 7.478. Het maximumbedrag van de beurs, op dit moment € 20.800, hoeft voor de respondenten niet hoger te worden.

In de nieuwe beleidsperiode wil Literatuur Vlaanderen de verschillende beurzensystemen die nu bestaan voor literaire auteurs, stripauteurs en non-fictieauteurs gelijk trekken. Ook het onderscheid tussen de stimulerings-subsidies en de werkbeurzen vervalst. In plaats daarvan zal er met twee categorieën worden gewerkt waarbij het aantal titels bepalend zal zijn: auteurs aan het begin van hun carrière en auteurs die verder in hun carrière staan.

Voor de categorie met meer ervaring willen we de minimumbeurs optrekken van 2 naar 3 eenheden om artistieke excellentie aan te moedigen. Een werkbeurs-eenheid bedraagt sinds 2017 € 2.600. Dit willen we optrekken naar € 2.700.

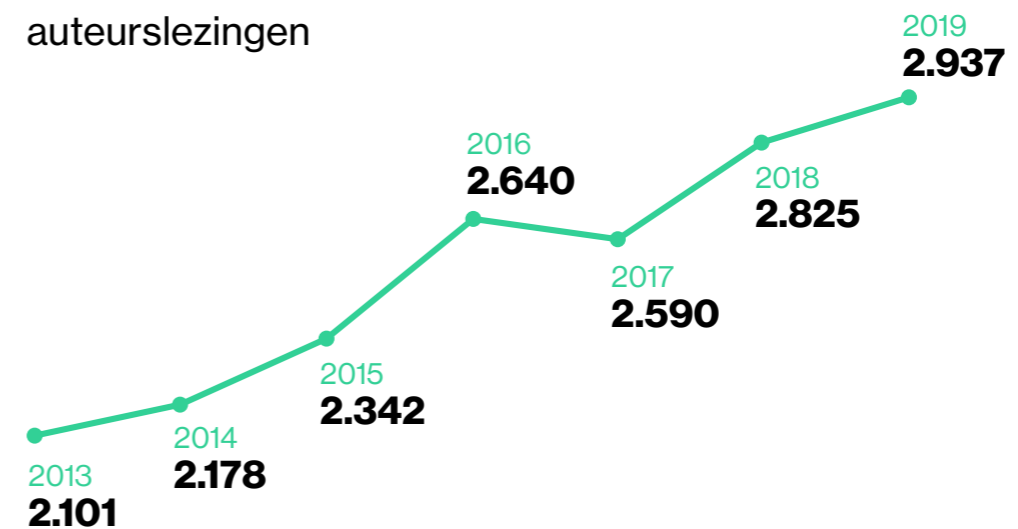
Het geïntegreerde reglement zal ook ruimte maken voor auteurs die niet (enkel) binnen het traditionele boek actief zijn. Ook auteurs van podcasts, literaire hoorspelen, digitale publicaties, podiumpoëzie en dergelijke moeten in aanmerking kunnen komen. Het moet dan gaan over een literair product op een ‘drager’ die professioneel geproduceerd en gedistribueerd wordt, of om professionele podiumauteurs en literaire performers.

Budgettaire impact: € 168.000

Auteurslezingen

De auteurslezingen waarin Literatuur Vlaanderen investeert zijn jaar op jaar een succesverhaal. Door een belangrijke administratieve vereenvoudiging (via een klantvriendelijke website) ontvangen de auteurs sinds 2014 de subsidie van hun auteurslezing, de bijdrage van de organisator en de vervoersonkosten in één betaling, rechtstreeks via Literatuur Vlaanderen en zonder bijkomende administratieve kosten of extra werk.

evolutie aantal
auteurslezingen

Tot en met het voorjaar van 2019 konden Belgische organisatoren ook € 100 subsidie aanvragen bij Literatuur Vlaanderen voor een lezing door een auteur uit Nederland. Deze regeling is geschrapt om de druk op de begroting van het sterk groeiende aantal gesubsidieerde auteurslezingen enigszins te verminderen. Andersom kunnen veel Vlaamse auteurs (die meestal in Nederland worden uitgegeven) nog wel via De Schrijverscentrale worden geboekt door Nederlandse organisatoren. Het stopzetten van de regeling voor Nederlandse auteurs botst met onze ambities op het gebied van literair grensverkeer, dat erop gericht is het aanbod aan boeken en auteurs te verrijken. We willen daarom de regeling voor Nederlandse auteurs opnieuw activeren. Daarnaast willen we de regeling ook openstellen voor auteurs die op een vernieuwende en interdisciplinaire manier met het woord aan de slag gaan.

Budgettaire impact: € 59.000

Slow Writing Lab

Literatuur Vlaanderen wil een aantal jonge Vlaamse auteurs laten deelnemen aan het Slow Writing Lab, een éénjarig opleidingstraject van het Nederlands Letterenfonds. De deelnemers aan dit project worden nauwgezet gevolgd door uitgevers, productiehuisen en andere belangrijke spelers in het veld. Met deze participatie, in nauw overleg met Vlaamse

(onderwijs)organisaties, bouwen we kennis op rond talentontwikkeling en verkleinen we voor nieuw talent de kloof tussen Nederland en Vlaanderen.

Budgettaire impact: € 20.000

Carrièrebeurzen

Literatuur Vlaanderen wil auteurs een budget ter beschikking stellen voor vorming om zo te investeren in de eigen professionalisering en groei. Deze ‘carrièrebeurzen’ van maximaal € 2.500 per auteur moet een aanbod van inhoudelijke en/of zakelijke ondersteuning ontsluiten.

Budgettaire impact: € 60.000

Vlaamse Auteursvereniging

Met 530 leden vertegenwoordigt de Vlaamse Auteursvereniging (VAV) een groot deel van de actieve auteurs in Vlaanderen. Maar de VAV is een kleine organisatie met een beperkte staf (0,8 VTE), die desalniettemin van groot belang is voor de auteur. Dat blijkt onder meer uit het onlangs vernieuwde modelcontract dat de organisatie onderhandelde met de Groep Algemene Uitgevers (GAU) en de stijgende vraag naar zakelijk advies van VAV-leden.

Om aan deze nood tegemoet te komen, wil Literatuur Vlaanderen de basisondersteuning (€ 42.000) verhogen zodat er een halftijdse juridische medewerker aangenomen kan worden. Vlaanderen is te klein voor een auteursvereniging om te kunnen overleven op ledenbijdragen alleen.

Budgettaire impact: € 18.000

Aandacht voor literaire prijzen

Het was een opvallende conclusie van de brainstorm die Literatuur Vlaanderen eind januari 2020 met het letterenveld organiseerde: meer aandacht voor literaire prijzen stond in de top drie van de verlanglijstjes voor de toekomst. Sinds 2018 heeft Vlaanderen, in tegenstelling tot Nederland, geen algemene literaire prijzen met (inter)nationale uitstraling meer. De prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor literatuur (Ultima) is zinvol en gewaardeerd, maar kan het gemis aan minstens één grote Vlaamse literaire prijs niet opvullen. Het BoekenOverleg vroeg in zijn memorandum voldoende budget om, aanvullend op de middelen uit de markt, een beperkt aantal literaire prijzen in Vlaanderen mogelijk te maken voor fictie, non-fictie, strips en kinder- en jeugdliteratuur. Literatuur Vlaanderen onderschrijft deze vraag.

Budgettaire impact: nog te bepalen

“ Jaarlijkse literaire prijzen zorgen zowel voor publiciteit en kwaliteitsbevordering als voor de erkenning van auteurschap. Ze zetten aan tot het lezen en kopen van boeken en onderstrepen bovendien het maatschappelijk belang van de literatuur. Zeker nu, in coronatijden, is het boekenvak gebaat bij een prijs als vuurtoren van een bredere campagne voor boeken- en leesplezier.

Jos Geysels

voorzitter BoekenOverleg

Vertaalde literatuur verruimt onze blik op de wereld en het zijn de literair vertalers die daarvoor zorgen. Literatuur Vlaanderen hecht daarom veel belang aan de ondersteuning van vertalers van literair werk in en uit het Nederlands. De kwaliteit van een vertaling is essentieel en Literatuur Vlaanderen bewaakt die kwaliteit onder meer via een databank van geaccrediteerde vertalers.

Vertalers, de deur naar de wereld

Vertalers in het Nederlands brengen de wereld in huis, vertalers uit het Nederlands brengen literatuur uit Vlaanderen in de wereld. Vertalers spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van auteurscarrières. Zij brengen die Vlaamse literaire parels bij een buitenlands publiek.

De afgelopen tien jaar kenden ontwikkelingen die een bedreiging vormen voor een blijvende en bloeiende vertaalcultuur in Vlaanderen en Nederland. Als er niets gebeurt, is het de vraag of er voldoende vertalers worden opgeleid om aan de vraag te blijven voldoen. Dat staat in het nieuwe vertaalpleidooi verTALEN voor de toekomst (2019) van het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV), een partnerschap van de Taalunie, de Universiteit Utrecht en de KU Leuven, in samenwerking met Literatuur Vlaanderen en het Nederlands Letterenfonds.

WAT DOEN WE AL VOOR VERTALERS?

subsidie of project	doel	bedrag
projectbeurzen vertalers	investeren in vertalingen van kwaliteitsvol werk uit de wereldliteratuur in het Nederlands	tot € 20.800 per jaar per vertaler
stimuleringsbeurzen vertalers	investeren in vertalingen van kwaliteitsvol werk uit de wereldliteratuur in het Nederlands, voor vertalers van een eerste en tweede literaire publicatie	tot € 5.000 per jaar per vertaler
bijdrage ELV en Vertaaldagen	netwerk en opleiding van vertalers	Vertaaldagen: € 5.000 ELV: € 15.000
translation grants	buitenlandse uitgevers stimuleren om Vlaamse literatuur in vertaling te publiceren	tot € 8.000 per vertaling <i>(om vertaler te vergoeden)</i>
subsidie voor een fragmentvertaling	een gedeeltelijke vertaling van een Vlaamse tekst mogelijk maken om onder de aandacht te brengen van internationale uitgevers	€ 750 per fragmentvertaling
verblijf in het Vertalershuis	literair vertalers uit het Nederlands de kans bieden twee weken, een maand of twee maanden in Antwerpen aan de vertaling van een Vlaamse titel te werken	forfaitair leefgeld van € 885 per maand per vertaler
erkenning als professioneel vertaler	opname in de databank van geaccrediteerde vertalers, die aangeraden worden aan internationale uitgevers	<i>(databank in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds)</i>
auteurslijst	vertalers ondersteunen die gesubsidieerde lezingen geven	€ 100 per lezing

NIEUW BELEID VOOR VERTALERS

Het nieuwe vertaalpleidooi doet vier concrete aanbevelingen voor het beleid: inzetten op de instroom van taalstudenten, internationale neerlandistiek, een **transnationaal netwerk van vertaalopleidingen** en een **betere positie en meer diversiteit in het aanbod voor literair vertalers**. Op deze laatste twee aanbevelingen wil Literatuur Vlaanderen de komende beleidsperiode nog sterker inzetten door een aantal concrete acties. Samen met het ELV blijven we daarnaast inzetten op de vorming en professionalisering van vertalers via ontwikkelingsbeurzen, mentoraten en coachingtrajecten.

Vertalersvakschool & Vertalershuis

De Vertalersvakschool leidt literair vertalers op. Het is de enige opleiding in de Lage Landen die aankomende vertalers de mogelijkheid biedt om zich voor een langere periode (2 jaar), onder begeleiding van ervaren vertalers, in het ambacht van literair vertaler te bekwamen.

Naast Amsterdam werd in januari 2018 een vestiging in Antwerpen opgericht, waar ervaren Nederlandse en Vlaamse vertalers Vlaamse studenten opleiden en de weg wijzen naar uitgevers. Literatuur Vlaanderen stelt haar kantoor kosteloos ter beschikking voor de lessen en verleende bij de opstart een garantiesubsidie, die

alleen wordt uitgekeerd bij verlies. Deze is intussen weggevallen door besparingen, wat de opleiding in Vlaanderen op de helling zet. Dat willen we vermijden.

Het Vertalershuis is een plek in hartje Antwerpen waar Literatuur Vlaanderen elke maand twee tot vier vertalers uit het Nederlands verwelkomt. Zij verblijven daar twee weken tot twee maanden om rustig te werken aan de vertaling van Nederlandstalig literair werk in een andere taal en zich onder te dompelen in de Vlaamse cultuur en de gesproken taal. Hier willen we in de toekomst nog meer kansen bieden aan jonge literair vertalers door hen een plek te bieden samen met een ervaren vertaler in dezelfde taal, en door meer in te zetten op mentoraten. Ten slotte willen we het leefgeld voor vertalers verhogen om zo op gelijke hoogte te komen met het Vertalershuis in Amsterdam.

Budgettaire impact: € 16.000

Translation grants & projectbeurzen vertalers

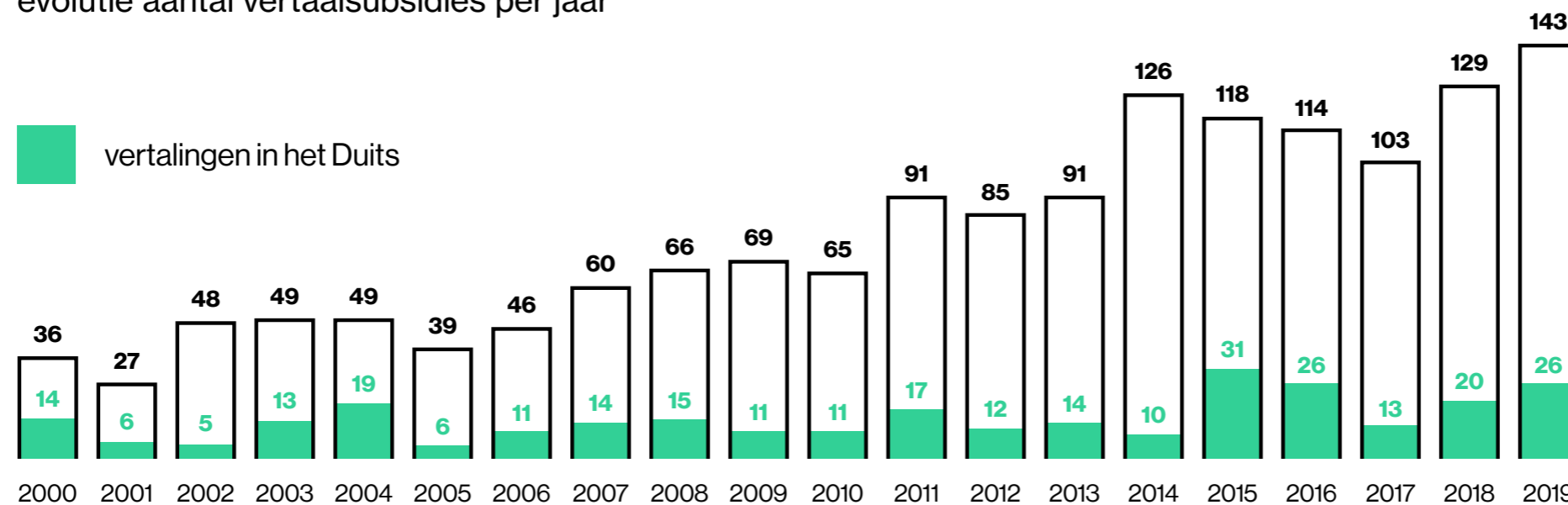
Na het Vlaams-Nederlandse gastlandschap in 2016 op de Frankfurter Buchmesse voelen we het Frankfurteffect voluit sinds 2018, met een stijging van het aantal vertalingen uit het Nederlands met ruim 25% ten

opzichte van 2017. In 2019 zette de trend door, met alweer een stijging van het aantal vertalingen met bijna 11%. Ook in de eerste helft van 2020 tekende zich een stijging af. Die werd door corona weliswaar enigszins getemperd, maar zal ongetwijfeld weer aanzwengelen. Het is duidelijk dat het Frankfurteffect geen eenmalig, maar een blijvend succes is.

Ook de projectbeurzen voor vertalers in het Nederlands stijgen gestaag: van een 20-tal toekenningen per jaar tot 2017 is dit intussen geëvolueerd naar meer dan 40 beurzen per jaar. Dit komt vooral door een systematische stijging van het aantal aanvragen, wat goed nieuws is voor de toekomst van literair vertalers.

Budgettaire impact: € 30.000

evolutie aantal vertaalsubsidies per jaar

Uitgevers vervullen een sleutelrol bij het realiseren van een rijk boekenaanbod in een divers literair landschap. Daarbij kunnen ze vaak een steuntje in de rug gebruiken zodat ze naast bestsellers voor een groot publiek ook waardevolle publicaties met een kleiner bereik op de markt kunnen brengen. Literatuur Vlaanderen vindt het belangrijk om die steun te kunnen blijven bieden. Internationale uitgevers zijn dan weer onmisbaar om Vlaamse literatuur in vertaling op de wereldkaart te zetten.

Uitgevers, verzorgers van een rijk boekenaanbod

WAT DOEN WE AL VOOR UITGEVERS?

subsidie of project	doel	bedrag
productiesubsidies	investeren in uitgaves van waardevolle en bijzondere publicaties in het Nederlands	tot € 4.000 per titel (staat in 2020 on hold)
doelgroepgerichte publicaties	stimuleren van publicaties voor anderstalige of minder ervaren lezers, luisterboeken voor blinden of boeken met aandacht voor een meer representatieve weerspiegeling van de samenleving	tot € 6.000 per publicatie
literaire tijdschriften	investeren in tijdschriften waarin literatuur centraal staat	tot € 30.000 per jaar per tijdschrift
translation grants (<u>zie ook bij vertalers</u>)	buitenlandse uitgevers stimuleren om Vlaamse literatuur in vertaling te publiceren	tot € 8.000 per vertaling (om vertaler te vergoeden)

NIEUW BELEID VOOR UITGEVERS

In 2020 kent Literatuur Vlaanderen geen productie-subsidie toe aan uitgevers van Nederlandstalige literatuur. Een moeilijke keuze die de raad van bestuur van Literatuur Vlaanderen (voor het begin van de coronacrisis) maakte om de begroting in 2020 in evenwicht te brengen. Want ook al kreeg Literatuur Vlaanderen er van de Vlaamse Regering netto € 264.000 bij, de middelen volstaan niet langer om een heel letterenveld naar behoren mee te ondersteunen. De regeling voor doelgroepgerichte literaire publicaties bleef overeind.

Intussen zit het **boekenvak in woelig water**. Literatuur Vlaanderen wil vanuit haar cultureel-maatschappelijke opdracht de dreigende verschraling van het boekenaanbod tegengaan. We zijn dan ook in voortdurend overleg met Boek.be en alle actoren uit de boekensector om de **relance mee vorm te geven**. In die context is het alleen maar logisch om de regeling ter ondersteuning van waardevolle en bijzondere literaire uitgaven opnieuw in te voeren.

Productiesubsidies voor Vlaamse uitgevers

Productiesubsidies zijn in eerste instantie bedoeld voor kwaliteitsuitgaven met een beperkt verkooppotentieel die marktcorrigerende hulp kunnen gebruiken. Een productiesubsidie maakt het ook mogelijk om

de verkoopprijs te drukken en zo een grote(re) verspreiding van de uitgave mogelijk te maken. Tot nog toe steunde Literatuur Vlaanderen zowel Vlaamse als Nederlandse uitgeverijen met deze regeling. In de toekomst, en rekening houdend met de moeilijke jaren na corona die uitgevers tegemoet gaan, zullen we die steun prioritair aan Vlaamse uitgeverijen bieden. De ondersteuning willen we, mede op vraag van Boek.be, breder interpreteren, zodat naast productie- ook redactie- en promotiekosten in aanmerking komen. Een specifiek aandachtspunt hierbij is de ondersteuning van stripuitgaven, waarbij het kwaliteitsaanbod slechts door een klein aantal spelers verzorgd wordt.

Budgettaire impact: € 60.000

Stimuli promotie van het boek

De Boekenbeurs (in 2019: 123.000 bezoekers), het hoogtepunt van het jaar in de Vlaamse boekensector, kan in 2020 niet plaatsvinden. Er wordt gewerkt aan een alternatief boekenfeest in het najaar: decentrale manifestaties verspreid over Vlaanderen met een sterke link naar de boekhandel en ruime media-aandacht. Op de klassieke Boekenbeurs werkte Literatuur Vlaanderen mee aan een hele reeks auteurslezingen gericht op

scholen (ter waarde van € 10.000). Deze investering kan worden verplaatst naar de lokale boekhandels. Daarnaast willen we de artistieke creatie van makers of organisaties stimuleren ter verrijking van de promotiecampagne voor het boek en voor leesplezier. Hierbij leggen we graag de focus op diversiteit, zodat de brede toegankelijkheid van het boek extra wordt belicht.

Budgettaire impact: € 20.000

Literaire tijdschriften

Een literair tijdschrift is een onafhankelijk platform waarin verschillende vormen van literatuur aan bod kunnen komen vanuit een soevereine maar (esthetisch en ethisch) samenhangende poëtica. Een literair tijdschrift biedt redactioneel begeleide publicatiekansen voor zowel gevestigde als beginnende auteurs. Daarnaast is het ook een vrijplaats voor reflectie en experiment. Het biedt kansen om de diversiteit aan stemmen uit eigen land te vergroten, maar ook om teksten van minder gekende, interessante auteurs uit binnen- en buitenland te ontsluiten naar een nieuw publiek door middel van vertalingen. Literatuur Vlaanderen is ook anno 2020 overtuigd van de toegevoegde waarde van literaire tijdschriften in het landschap.

Op basis van een grondige evaluatie in 2016 werd het reglementaire kader voor de literaire tijdschriften

herbekeken met een focus op de vergoeding van de auteur. Het totale bedrag ter ondersteuning van tijdschriften werd jaar na jaar afgebouwd: tussen 2017 en 2020 werd er € 65.000 bespaard. De bodem van deze besparingslogica werd intussen bereikt en hier en daar overschreden. In 2021 geldt een nieuw, éénjarig reglement met een aantal aanpassingen en beperkte budgettaire ruimte (+ € 15.000) als voorafname op een conceptuele hertekening van het tijdschriftenreglement voor een nieuwe meerjarige periode van 2022-2025. Deze hertekening moet aansluiten op de noden van het tijdschriftenveld en de beleidsprioriteiten van het nieuwe meerjarenplan 2021-2025. Op de achtergrond blijft het geïntegreerde tijdschriftenbeleid spelen, waarbij we ervan uitgaan dat Literatuur Vlaanderen geen loketfunctie zal vervullen voor alle cultuurtijdschriften, wegens het vertroebelende effect op het geïntegreerde letterenbeleid.

Budgettaire impact: geen

Iedereen moet de kans krijgen om literatuur te ontdekken en beleven. Literaire organisaties maken literatuur toegankelijk voor een breed publiek en geven haar een plek in de samenleving. Ze verbinden auteurs en lezers met elkaar en stimuleren de ontwikkeling, creatie en verspreiding van en de reflectie over literatuur in al haar genres. Daarom steunt Literatuur Vlaanderen organisatoren van onder meer auteurslezingen en manifestaties die literatuur en leesbevordering centraal stellen. Extra aandacht gaat naar projecten voor bijzondere doelgroepen en initiatieven die het publiek warm maken om (meer) te lezen.

Organisatoren, de brug tussen auteur en lezer

WAT DOEN WE AL VOOR ORGANISATOREN?

subsidie of project	doel	bedrag
auteurslezingen (zie ook bij auteurs)	organisatoren tegemoetkomen in de kosten om een leesbevorderende lezing te organiseren	€ 100 per lezing.
projecten leesbevordering	breder initiatieven mogelijk maken die mensen willen aanzetten tot lezen, met specifieke aandacht voor kansengroepen en experiment	tot €20.000 per project en maximaal € 50.000 per jaar
Iedereen Leest	referentie-organisatie en kenniscentrum voor de uitvoering van het leesbevorderingsbeleid	€ 1.207.650 per jaar, waarvan € 270.000 voor Boekstart
literaire manifestaties	bovenlokale literaire evenementen ondersteunen	tot € 15.000 per project
literaire organisaties	meerjarige ondersteuning voor organisaties die werken rond literatuur (Passa Porta, Poëziecentrum, VONK & Zonen, Villa Verbeelding en PEN Vlaanderen)	5 organisaties voor een totaalbedrag van € 1.240.000 per jaar (tot en met 2022)
literair grensverkeer	grensoverschrijdende uitwisseling van kennis en expertise binnen het Nederlands taalgebied stimuleren (samen met de Taalunie en het Nederlands Letterenfonds)	van € 5.000 tot € 12.500 per project, totaalbedrag € 65.000 via Taalunie
KANTL	activiteiten rond de literaire canon mogelijk maken, jaarlijks af te stemmen.	€ 25.000 per jaar
auteursgenootschappen	verenigingen gefocust op het werk van één Vlaamse auteur ondersteunen	uitbesteed aan de KANTL, totaalbedrag: € 16.300

NIEUW BELEID VOOR ORGANISATOREN

Een gedragen én **duurzaam taal- en leesbevorderingsbeleid** over diverse beleidsdomeinen heen is een onderdeel van het Vlaamse regeerakkoord. Iedereen Leest is als tweedelijnsorganisatie vertrouwd met de uitdagingen op alle relevante terreinen wat leesbevordering betreft. Haar slagkracht versterken impliceert een vliegwieleffect voor de meest betekenisvolle projecten, ook op het terrein van onderwijs en welzijn.

Literaire organisaties vervullen één of meerdere functies die hun artistieke uitmuntendheid en hun unieke karakter moeten onderstrepen. Literatuur Vlaanderen linkt deze functies de komende jaren duidelijker aan beleidsprioriteiten als **talentontwikkeling, literaire innovatie, professionalisering** (fair practice, goed bestuur, samenwerking) en **diversiteit** (artistiek, participatief). Ook de wederzijdse verhouding kunstenaar-organisatie wordt scherper benoemd: de organisatie werkt in essentie in functie van de kunstenaar, niet omgekeerd.

De toevoeging vanuit het Kunstendecreet van **Behoud de Begeerte** aan de vijf structureel ondersteunde organisaties van vandaag zou een mooi sluitstuk zijn voor het geïntegreerde letterenbeleid. Elke organisatie heeft een unieke werking en vult andere functies in.

Literatuur Vlaanderen wil daarnaast ook ruimte creëren voor kleinere werkplaatsen of collectieven, als zuurstof (ruimte voor dynamiek en vernieuwing) tussen de eenmalige manifestaties en de structureel ondersteunde organisaties.

Iedereen Leest & Boekstart

Willen we een ambitieus leesbevorderingsbeleid uitvoeren, waarbij bestaande initiatieven met hefboomeffect opgeschaald worden, dan is er meer slagkracht nodig. Het budget van Iedereen Leest is na de besparing in 2014 teruggebracht tot € 937.650 en sindsdien niet meer gestegen of geïndexeerd. Het team van Iedereen Leest (9,9 VTE) is competent en wendbaar, maar een uitbreiding van de werking op het vlak van vorming en kennisdeling, vanuit het netwerkidee naar andere (beleids)domeinen, is geen overbodige luxe. Literatuur Vlaanderen pleit voor een verhoging van de werkingsmiddelen met € 150.000 om de zichtbaarheid van succesvolle campagnes als de Voorleesweek en de Jeugdboekenmaand te vergroten, om de vorming van leesbevorderaars in onderwijs en bibliotheken te versterken en een uitbreiding van het team van Iedereen Leest mogelijk te maken.

Daarnaast ontwikkelde Iedereen Leest het project Boekstart. Alle internationale onderzoeksrapporten wijzen uit dat de langetermijneffecten van (voor)lezen op erg jonge leeftijd het grootst zijn. Boekstart brengt ouders met baby's en peuters zo vroeg mogelijk in contact met het (voor)lezen van boeken. Het programma begon in 2005 als piloottraject in tien gemeenten. Na structurele ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid in 2018 kende het programma een snelle groei en eind dit jaar zullen er 250 gemeenten (80%) betrokken zijn. In een model van cofinanciering engageren steden en gemeenten zich minimaal vier jaar voor dit programma. Literatuur Vlaanderen draagt tot 2021 alvast bij aan de verdere verspreiding van Boekstart in Vlaanderen door een toekenning van € 270.000 subsidie aan Iedereen Leest. Om een volledige Vlaamse uitrol te verwezenlijken is een stijging van de Vlaamse subsidie met € 60.000 (2022-2023) tot € 150.000 (2024-2025) nodig. Die stijging is gelinkt aan groeiende kosten, grotere oplages en meer personeelsinzet. 2 VTE werken op het Boekstart-programma (waarvan 1,2 VTE op werkingsmiddelen van Iedereen Leest).

Budgettaire impact: € 150.000 + € 60.000
Boekstart = € 210.000

Manifestaties, meerjarige organisaties en de tussenruimte voor collectieven en werkplaatsen

Uit een onderzoek² naar het literaire landschap in Vlaanderen blijkt dat de werking van het literaire middenveld in het algemeen positief geëvalueerd wordt. Met beperkte middelen worden heel wat uiteenlopende zaken gerealiseerd. Een paar werkpunten waren de versnippering (een keerzijde van verscheidenheid) en een gebrek aan samenwerking, inhoudelijke vernieuwing en diversiteit. Sinds de oprichting van het Overleg Literaire Organisatoren (OLO) is ieders werking intussen voldoende bekend, wat de afstemming en onderlinge samenwerking vanuit de eigen expertise vergemakkelijkt.

Literatuur Vlaanderen ziet het literaire middenveld als katalysatoren van het geïntegreerde letterenbeleid op het terrein, waar ze de actuele aandachtspunten voor talentontwikkeling, innovatie, professionalisering en diversiteit kunnen waarmaken in de praktijk, zowel naar de auteur als naar de lezer. We stellen bij het middenveld een grote bereidheid vast om deze rol ook verder waar te maken. De randvoorwaarden van goed bestuur, fair practice en het charter voor inclusie worden hiermee omarmd.

2. Thoelen, P. (2019), Het literaire landschap in Vlaanderen en Nederlandstalig Brussel. Kwantitatieve inventaris van de actuele toestand en bevraging naar de wenselijke evolutie, EOS

De financiële slagkracht is echter beperkt. Scherpe keuzes worden aangemoedigd, maar het aanwezige voluntarisme botst geregeld op de grenzen van de realiteit. Literatuur Vlaanderen kan, los van de besparingen uit het verleden (zie ook Iedereen Leest), enkel rekenen op indexatie van het niet-loonaandeel van haar dotatie, dat overeenstemt met 82% van het totaal. In dat niet-loonaandeel zitten ook de subsidies voor de organisaties, waardoor een indexatie van hun loon- en werkingskosten al jaren niet is gerealiseerd. De slagkracht van de organisaties gaat op die manier sterk achteruit. Literatuur Vlaanderen pleit daarom voor meer zuurstof en vraagt om middelen om ook de personeelskosten van door haar gesubsidieerde organisaties te kunnen indexeren.

Voor de manifestatieregeling is de maximumsubsidie per project verlaagd tot € 15.000. Organisaties met een literaire werking die voor € 300.000 of meer kunnen rekenen op Vlaamse cultuurmiddelen zijn wegens de beperkte middelen (€ 100.000 per jaar) van tevoren uitgesloten. Omgekeerd zijn alle initiatieven van literaire aard van tevoren onontvankelijk voor de regeling bovenlokale cultuurprojecten die met overgehevelde provinciale middelen werd gerealiseerd. Van die middelen ontving Literatuur Vlaanderen eenmalig € 150.000 in 2018, of nog geen 3% van het totaal. Het gevolg is dat vele aanvragen van literaire aard nergens terecht kunnen omdat ze uitgesloten zijn van de bovenlokale cultuurmiddelen en Literatuur Vlaanderen een te beperkt budget heeft om aan alle aanvragen tegemoet te komen.

“ Samenwerking behoort zowel voor het Vlaams-Nederlands Huis deBuren als het Overleg Literaire Organisatoren (OLO) tot de kern van de missie. Met afstemming alleen kom je er echter niet: een vitaal middenveld dat diverse, uiteenlopende functies vervult, heeft adequate financiële ondersteuning nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen. Het is belangrijk dat Literatuur Vlaanderen niet alleen steunt wat er al is, maar ook zorg wil dragen voor professionalisering van de sector in de toekomst, want daar profiteert uiteindelijk iedereen van.

Willem Bongers-Dek

directeur deBuren en voorzitter OLO

Deze kloof tussen de manifestatieregeling en de vijf organisaties die tot 2022 structureel ondersteund worden, wordt nog vergroot door de vaststelling dat verschillende (nieuwe) noden niet worden gevat, zelfs na maximale afstemming van de bestaande organisaties. Er zijn in Vlaanderen verschillende initiatieven die sterk werk verrichten als literair agentschap, als festival voor grafische kunsten en beeldverhaal, als inclusieve leesexpert, als collectief voor literaire performers, enzovoort. Toch kunnen zij zich door de beperkte middelen van de manifestatieregeling niet verder ontwikkelen en kunnen hun werkingskosten niet worden ondersteund.

Literatuur Vlaanderen wil daarom vanaf 2021 een tussenruimte creëren die literaire collectieven en werkplaatsen via een éénjarige ondersteuning (max. € 45.000) de mogelijkheid geeft om zich verder te professionaliseren en de leemtes in het huidige literaire landschap op te vullen. Artistieke excellentie en uniciteit zijn hierbij bepalend. In 2023 start een nieuwe structurele ondersteuning van de organisaties, waar opnieuw scherpe keuzes zullen moeten worden gemaakt.

Budgettaire impact: € 100.000 en in 2023 opnieuw € 100.000

Behoud de Begeerte

Literatuur Vlaanderen en Behoud de Begeerte onderzochten de afgelopen maanden in overleg met het kabinet Cultuur de wenselijkheid en mogelijkheid tot integratie van de werking van Behoud de Begeerte onder Literatuur Vlaanderen. Beide organisaties staan achter de integratie van Behoud de Begeerte binnen Literatuur Vlaanderen, met overheveling van de bestaande middelen binnen het Kunstendecreet.

Literatuur Vlaanderen is er samen met het kabinet van overtuigd dat de integratie van Behoud de Begeerte een mooie toevoeging is aan het literaire landschap in Vlaanderen. De organisatie heeft een uniek literair DNA en een grote meerwaarde: als kunstencentrum tilt ze een literaire voorstelling op naar een volstrekt eigenzinnig theateraal genre. Ook zakelijk kan Behoud de Begeerte, mede door de functie die ze opneemt binnen het veld, goede cijfers voorleggen: gemiddeld 55% van het subsidiebedrag vloeit terug naar de kunstenaar. Toen Behoud de Begeerte in 2005 vanuit het toenmalige Vlaams Fonds voor de Letteren naar het Kunstendecreet verhuisde, gingen bovendien ook de middelen mee (cf jaarverslag 2006 – pagina 11).

Budgettaire impact: overdracht uit het Kunstendecreet van de basissubsidie voor de huidige beleidsperiode, d.w.z. € 325.900

KANTL: leesbevordering met literair erfgoed

In 2015 lanceerden de KANTL en Literatuur Vlaanderen een dynamische canon van de Nederlandstalige literatuur, die dit jaar wordt vernieuwd. Literatuur Vlaanderen en de KANTL wensen de huidige jaarlijkse samenwerking te verankeren in een beheersovereenkomst voor de komende vijf jaar zodat er met meer samenhang, en samen met Iedereen Leest, kan worden gewerkt aan leesbevordering van en door literair erfgoed.

Budgettaire impact: geen

En verder

Tot nu probeerden we onderdelen van de werking van Literatuur Vlaanderen te groeperen per doelgroep: auteurs, vertalers, uitgevers of organisatoren. Maar we voeren niet voor niets een geïntegreerd letterenbeleid, waar alles met alles te maken heeft en elkaar stimuleert en motiveert. Daarom nog een laatste hoofdstuk over acties waarbij al onze doelgroepen niet los van elkaar gezien kunnen worden, en waarbij alle spelers in het letterenveld winnen.

INTERNATIONALE AMBITIE

Presentatie van Nederlandstalige literatuur

In aanloop naar, tijdens en na het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse in 2016 werkte Literatuur Vlaanderen nauw en goed samen met het Nederlands Letterenfonds. Nadien hebben we de samenwerking beetje bij beetje moeten afbouwen door een groot onevenwicht in middelen. Onze Nederlandstalige literatuur samen presenteren wérkt: het versterkt het professionele imago van onze organisaties in de internationale boekenwereld en de bloeiende uitstraling van onze literatuur. Bovendien zien we de interesse in onze auteurs, zowel bij uitgevers en festivalorganisatoren als bij lezers wereldwijd, aanzienlijk groeien. Literatuur Vlaanderen en het Nederlands Letterenfonds willen dan ook graag samen de draad opnieuw oppikken.

Het Nederlands Letterenfonds blijft extra inzetten op de grote, ons omringende taalgebieden. De komende jaren zijn onder meer gastpresentaties gepland op

de Duitse Leipziger Buchmesse (alle genres) en in het Franse Saint-Malo (strips). Behalve bij deze grootschalige projecten, sluiten wij graag ook aan bij de presentaties, netwerkmomenten en andere evenementen die het team van het Nederlands Letterenfonds organiseert in Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

Budgettaire impact: € 40.000

Promotie Vlaamse theaterteksten

In 2019 zijn we een inhaalbeweging begonnen voor de promotie van Vlaamse theaterteksten in de wereld. Behalve met Kunstenpunt werken we hiervoor ook nauw samen met het Nederlandse Dutch Performing Arts en enkele internationale partners. We zetten een aangepast subsidiesysteem op poten met translation grants op maat van theateruitgevers, -vertalers en -gezelschappen en een vertalingensubsidie die Vlaamse theaterauteurs kunnen aanvragen. Daarnaast werken we ook aan een duurzaam internationaal netwerk van presentatieplekken. De komende vijf jaar willen we Vlaamse theaterauteurs een plek geven op cruciale festivals in Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk en andere plekken in Europa om zo de deuren naar de rest van de wereld open te zetten. Het uitbouwen en ondersteunen van een hecht netwerk van literair vertalers uit het Nederlands, ervaren in het vertalen

van theaterteksten, vormt een belangrijk onderdeel van dit promotieplan.

Budgettaire impact: € 22.000

Presentatie op de Foire du Livre de Bruxelles

Met de campagne Flirt Flamand was Vlaanderen in 2019 eregast op de Foire du Livre de Bruxelles. Het zorgde voor enorme persaandacht aan Franstalige kant, een groeiend aantal vertalingen in het Frans en extra auteursoptredens over de taalgrens. De Foire du Livre en Literatuur Vlaanderen willen de komende jaren een duurzame samenwerking opbouwen, in aanloop naar 2030, wanneer Brussel Culturele Hoofdstad van Europa is. Het doel is om de tweetalige gemeenschap in Brussel, en bij uitbreiding het hele land, gezamenlijk van elkaars literatuur te laten genieten. We willen bovendien de literaire sector in België stimuleren om elkaar (nog) beter te leren kennen en meer te gaan samenwerken.

Budgettaire impact: € 40.000

Publishers tours

Een publishers tour is één van de meest efficiënte manieren om onze literatuur internationaal te promoten. Een midweek lang nodigt Literatuur

Vlaanderen een tiental internationale uitgevers uit en dompelt ze onder in onze literatuur en cultuur. De bijzondere groepsdynamiek die heerst onder literaire uitgevers van over de hele wereld zorgt daarbij steevast voor vuurwerk. Het effect is groot: op korte termijn vertalen zowat alle uitgevers één of meerdere Vlaamse titels. Maar ook op lange termijn werkt deze formule: een publishers tour is het begin van duurzame professionele relaties.

Bij de afgelopen besparingsrondes zijn we gaan snoeien in het aantal publishers tours. De komende beleidsperiode willen we dit rechte trekken. We bekijken daarbij nog of we ook een virtuele variant van onze succesvolle publishers tours op de rails kunnen zetten. Want in het post-coronatijdperk zullen nieuwe, digitale alternatieven zeker welkom zijn.

Budgettaire impact: € 18.000

DIGITALISERING & ONDERZOEK

Uitbouw databeheer

Literatuur Vlaanderen streeft naar planlastvermindering en administratieve vereenvoudiging, zowel voor haar eigen medewerkers als voor beoordelaars en subsidieaanvragers. Verdere digitalisering met gerichte investeringen in digitale infrastructuur is daarvoor de sleutel. Literatuur Vlaanderen rolt geleidelijk aan een digitaal aanvraagloket uit zodat alle subsidieaanvragen in de volgende beleidsperiode digitaal ingediend en verwerkt kunnen worden. Daarnaast zorgt deze digitalisering voor de generatie van nuttige datastromen. Literatuur Vlaanderen streeft ernaar om via een kenniscel de bestaande en nieuw gegenereerde data gericht op te slaan, te verrijken en te ontsluiten voor opvolging en monitoring, voor het ondersteunen en verbeteren van de werkprocessen, beleidsontwikkeling en transparantie ten gunste van het gehele letterenlandschap.

Budgettaire impact: € 70.000

Gecoördineerde onderzoeksmiddelen

Op dit moment zijn onderzoek en kennisdeling niet structureel ingebed in het veld. Daardoor blijft de impactmeting en opvolging van verschillende

acties weinig duurzaam. Heel wat onderzoeksnoden blijven ook oningevuld (bijvoorbeeld de opvolging van het rapport leen-, lees-, en koopgedrag uit 2011). Literatuur Vlaanderen streeft ernaar om de kennis- en coördinatiefunctie voor de ontwikkeling van een geïntegreerd letterenbeleid zodanig vorm te geven dat het letterenveld niet langer afhankelijk is van ad-hoconderzoek of buitenlandse onderzoeken. Ze wil structureel onderzoek en informatiebundeling aanwakkeren door in de schoot van het BoekenOverleg een budget vrij te maken voor onderzoek op basis van een gecoördineerde onderzoeksagenda.

Budgettaire impact: € 50.000

INFRASTRUCTUUR

Exploitatiekosten nieuw gebouw

Literatuur Vlaanderen plant om samen met Iedereen Leest naar een gezamenlijk ‘Huis van de Letteren’ te verhuizen. In overleg met de investerende overheden zal worden bekeken hoe de ontbrekende investeringsmiddelen kunnen worden gevonden om het bouwproject aan te vatten. Ervan uitgaande dat er op korte termijn een oplossing zal worden gevonden, is het voor de komende beleidsperiode noodzakelijk om een deel exploitatiekosten in de werkingsmiddelen te voorzien. Immers, de erfpacht van een semi-publiek pand betekent een uitbreiding van de opdracht met extra verantwoordelijkheden en hiermee gepaard gaande recurrente kosten en investeringen: verzekeringen, onderhoud, beheer en schoonmaak, onroerende voorheffing en taksen, en een deel hospitalitykosten omwille van de semi-publieke functie. Dit impliceert anderzijds dat er ook (bescheiden) extra eigen inkomsten kunnen worden gegenereerd. De budgettaire impact zit vervat in een deel van de meervraag aan werkingskosten.

Budgettaire impact: € 30.000

In een oogopslag

De tabel op de volgende pagina is de budgettaire vertaling van al het voorgaande. Deze synthese maakt een onderscheid tussen de voortzetting van de huidige werking (gebaseerd op cijfers van 2020) en de meervraag (nieuwe plannen).

De meervraag bij subsidies en projecten is opgesplitst volgens de doelgroepen van Literatuur Vlaanderen (auteurs, vertalers, uitgevers en organisaties) en enkele transversale acties ten voordele van het hele veld. Ook de middelen-overdracht van de literaire organisatie Behoud de Begeerte vanuit het Kunstendecreet staat apart vermeld.

De meervraag bij de werkingskosten omvat hoofdzakelijk communicatie, exploitatie van het nieuwe gebouw, investeringen op het vlak van databeheer en de hieraan verbonden personeelskosten. Het totaal van de begrote werkingskosten bedraagt minder dan 25% van de totale gevraagde dotatie.

In 2020 bedraagt de dotatie van de Vlaamse overheid € 6.972.000. Daarnaast ontvangt Literatuur Vlaanderen in 2020 nog ongeveer € 350.000 andere inkomsten.

De gevraagde dotatie staat helemaal onderaan vermeld. Het is de som van de huidige dotatie en de totale meervraag voor de nieuwe plannen.

		2021	2022	2023	2024	2025
TOTAAL SUBSIDIES & PROJECTEN	voortzetting huidige werking	5.404.885	5.404.885	5.404.885	5.404.885	5.404.885
	nieuwe plannen	1.326.900	1.456.365	1.716.407	1.897.262	2.034.691
	voor auteurs	325.000	349.700	369.924	454.672	475.946
	voor vertalers	46.000	56.000	72.500	82.500	102.500
	voor uitgevers	80.000	80.000	90.000	90.000	100.000
	voor organisaties	310.000	383.900	579.650	657.300	741.970
	internationale promotie	120.000	139.465	155.605	162.605	162.605
	digitalisering & onderzoek	120.000	121.400	122.828	124.285	125.770
	overdracht Behoud de Begeerte	325.900	325.900	325.900	325.900	325.900
TOTAAL WERKINGS- KOSTEN	voortzetting huidige werking	1.946.209	1.946.209	1.946.209	1.946.209	1.946.209
	nieuwe plannen	152.784	194.764	247.584	291.460	336.213
	diensten en diverse goederen, incl exploitatie	34.204	45.554	67.131	79.140	91.388
	personeel	86.108	113.938	142.324	171.278	200.812
	communicatie	32.473	35.273	38.129	41.042	44.013
TOTAAL	voortzetting huidige werking	7.351.094	7.351.094	7.351.094	7.351.094	7.351.094
	nieuwe plannen	1.479.684	1.651.129	1.963.990	2.188.721	2.370.904
	totale gevraagde dotatie Vlaamse overheid	8.451.684	8.623.129	8.935.990	9.160.721	9.342.904

COLOFON

Literatuur Vlaanderen
Generaal Van Merlenstraat 30, 2600 Berchem
+32 3 270 31 61
info@literatuurvlaanderen.be
www.literatuurvlaanderen.be

Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur:
Paul Hermans, Generaal Van Merlenstraat 30, 2600 Berchem

Aan dit meerjarenplan werkten mee:
Els Aerts, Esther de Gries, Koen De Smedt, Rein Desmet, Nanne de Viet, Lien Devos,
Matthias Dillen, Yannick Geens, Anja Goyens, Paul Hermans, Lien Heselmans, Sandra Luyckx,
Stefanie Luppens, Patrick Peeters, Lore Piers, Marieke Roels, Lara Rogiers, Joris Smeets,
Karen Thys, Mies Van Dun, Elise Vanoosthuyse

Alle foto's © Bob Van Mol | Vormgeving: Shtick

Overname van berichten is alleen toegelaten met bronvermelding.
Literatuur Vlaanderen kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten en/of
schade die voortvloeit, direct of indirect, uit het gebruik van deze informatie.

Wettelijk depot D/2020/9430/2